

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ ON VIRITTÄNYT TUTKIJOILLE ORAVANPYÖRÄN, JONKA VAUHTIA TUTKIMUKSEN TEKIJÄT ITSE EIVÄT VOI KOHTUULLISTAA.

Ihmistieteilijät itse ovat suomen puolestapuhujina valtiovaltaa aktiivisempia. Kun opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) otti vuosikymmenen alussa yliopistojen rahoituksen yhdeksi kriteeriksi Tieteellisten seuran valtuuskunnan julkaisufoorumihankkeen (JUFO) luokitukset, lähtökohtana oli, että suomenkieliset lehdet eivät ansaitse tulla arvioiduksi alinta tasoa korkeammalle lukuun ottamatta historian tutkimuksen *Historiallista aikakauskirjaa* ja suomen kielen *Virittäjää*. Vasta tieteellisten seurojen kannanoton vaikutuksesta linjaus peruttiin (ks. *Aikuiskasvatus* 1/2012). Tällä hetkellä tasolla 2 on 16 suomenkielistä lehteä.

JUFO-luokituksissa näkyvä edistys on pikemminkin kielipoliittista kuin tieteellistä. Luokitusjärjestelmää ei nimittäin ensisijaisesti luotu julkaisukanavien tieteellisen tason määrittämiseksi vaan yliopistojen rahoituksen jakamista varten. Tätä nykyä 13 prosenttia yliopistojen rahoituksesta jaetaan sen perusteella, kuinka paljon kukin yliopisto on tuottanut julkaisuja. Yliopistojen keskinäinen kilpailu tuosta rahoitusosuudesta on nollasummapeliä: jaettava summa ei suurene senttiäkään, vaikka julkaisumäärä miten kasvaa. Kilpailu vain kovenee.

OKM on virittänyt tutkijoille oravanpyörän, jonka vauhtia tutkimuksen tekijät itse eivät voi kohtuullistaa, elleivät yliopistot keskenään sovi kartellia julkaisuutuotantoon. Vain julkaisumääristä sovittu kartelli toisi tutkijoille aikaa luovaan ajatteluun ja julkaisujen tieteellisen tason parantamiseen. JUFO-järjestelmää käytetään sumeilematta myös tutkijoiden arvioimiseen, ja se on omiaan paineistamaan tutkimustyötä.

TIETEELLISEEN JULKAISEMISEEN olisi syytä hieroa kielirauha. Englannin asemaa tieteen kielenä ei uhkaa mikään: marginaalisen kielialueen tutkijat eivät halua jäädä kansainvälisen tieteen marginaaliin, ja valtiolta kannustaa rahan avulla yliopistoja kansainvälistämään julkaisu toimintaa. Lisäksi se kannustaa tutkijoita suosimaan avoimia julkaisukanavia. Mikäli ministeriölle lokakuussa 2018 jätetty ehdotus yliopistojen uudeksi rahoitusmalliksi toteutetaan, *open access* -lehdissä julkaistut artikkelit saavat maksullisia julkaisuja suuremman painoarvon: ne arvioidaan kertoimella 1,2. Paine avoimeen tieteelliseen julkaisemiseen kasvaa entisestään.

Aikuiskasvatus muuttuu avoimesti verkosta saavaksi vuoden 2019 alusta. Samaa päätöstä puntaroiivat muutkin tiedelehdet. Miten pidetään yllä lehteä, joka ei saa tuloja tilausmaksuista, on kysymys avoimuuden tiellä. Kaikki julkaiseminen vaatii resursseja. Talkootyö kuuluu menneeseen maailmaan. Yliopistoissa työskentelevien suoritteiden arvottava mittaaminen on rapauttanut vapaaehtoistyön edellytyksiä. Kuuliainen yliopistotutkija tekee sitä, mitä mitataan.

Valtiolta suhtautuu oudon välinpitämättömästi suomenkieliseen tiedejulkaisemiseen. Päätöksentekijät eivät tunnu ymmärtävän kotimaisilla kielillä tehdyn tieteen ja väestön sivistystason keskinäistä yhteyttä. Tieteellisten julkaisujen saattaminen avoimiksi edellyttää ennustettavasti järjestettyä rahoitusta. Ministeriön olisi korkea aika aktivoitua asiassa.

Heikki Silvennoinen